

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Давроншозода Файзулло Давроншодар мавзуи «Таҳқиқи аминокислотаҳо ва стероидҳои таркиби мармараки мускати дар Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯянда» барои дарёфти дараҷаи илмии номзадӣ аз рӯйи ихтисоси 1.4.4. Химияи органикӣ пешниҳод гардидааст.

Дар таркиби мармараки мускатӣ кислотаҳои рағғанӣ як қисми муҳими пайвастаҳои биологӣ ба ҳисоб мераванд. Аз ҷумла, кислотаҳои миёнамолекулаӣ ва баландмолекулаві, ки дар растанӣ фаровонанд, ба монанди миристикӣ, пентадеканӣ, палмитӣ, палмитолӣ, маргарикӣ, стеарикӣ, олеикӣ, линолӣ, линоленӣ ва арахидонӣ муайян шудаанд. Ҳар кадоми ин кислотаҳо нақши муайян дар фаъолияти биологӣ доранд: онҳо таъсири антиоксидантӣ, зиддиилтиҳобӣ ва муҳофизати ҳуҷайраҳоро таъмин мекунанд, инчунин барои саломатии системаи дилу рағ ва намуди умумии рағғанҳои биологӣ аҳамият доранд, чунки барои истифода ҳамчун доруворӣ ва дар тиб мувофиқанд.

Таҳлилҳои илмӣ нишон медиҳанд, ки мармараки мускатӣ яке аз гиёҳҳои дорои бойи моддаҳои фаъоли биологӣ ба шумор меравад. Ҷудо шудани пайвастаҳо дар қисмҳои гуногуни растанӣ (барг, гул, поя) имконият медиҳад, ки ҳар як қисми растанӣ барои дар тиб ва истеҳсоли доруҳо мувофиқи хусусиятҳои химиявӣ ва фармакологӣ ба таври мақсаднок истифода шаванд. Инчунин, мавҷудияти моддаҳои фенолӣ нишон медиҳанд, ки гиёҳҳои дорои таъсири зиддиилтиҳобӣ, антиоксидантӣ ва муҳофизаткунандаи организми инсон мебошад. Паҳншавии моддаҳои фаъоли биологӣ дар растанӣ бо марҳилаҳои фенологӣ ва рушди морфологӣ алоқаманд аст.

Илова бар маълумотҳои дар боло омада, эфирҳои β -ситостерол низ дар таркиби мармарак мавҷуданд, ки яке аз ҷузъҳои асосии липофилии растанӣ ба ҳисоб меравад. β -ситостерол барои паст кардани сатҳи холестерин, ба танзими фаъолияти системаи иммунии организм мусоидат кардан ва таъсири зиддиилтиҳобӣ нишон додани маълум аст. Ҳамгироии терпенҳо, спиртҳо ва стеролҳо дар таркиби мармарак растаниро ба манбаи пурқуввати моддаҳои фаъоли биологӣ табдил медиҳад. Ҳамаи ин ҷузъҳо нишон медиҳанд, ки мармараки мускатӣ дорои таркиби химиявии мураккаб ва гуногун аст, ки ҳар як қисми он (барг, гул, поя ва рағғани эфирӣ) барои истифодаи тиббӣ ва саноатӣ самаранок ва арзишманд мебошанд.

Ҳамчунин, мармарак дорои гликозидҳо мебошад, ки онҳо низ бо таъсири шифобахшии худ маъруфанд. Гликозидҳо метавонанд ба кори дил таъсир расонда, фаъолияти мушакҳои онро тақвият диҳанд, инчунин ба системаи ҳозима таъсири мусбат расонанд. Дар таркиби гиёҳҳои рағғанҳои эфирӣ низ муайян шудаанд, ки бӯйи махсус ва хосияти зиддимикробӣ доранд. Рағғанҳои эфирӣ на танҳо барои баланд бардоштани хусусияти органолептикии гиёҳ аҳамият доранд, балки метавонанд ҳамчун воситаи зиддибактериявӣ, зиддифунгӣ ва ҳатто зиддивирӯсӣ истифода шаванд.

Илова бар ин, мармарак аз моддаҳои витаминӣ ва минералӣ низ бой аст, ки барои фаъолияти умумии организм муҳиманд. Витаминҳои гурӯҳи С ва Е ҳамчун антиоксидантҳо амал мекунанд, дар ҳолекиминералҳо, ба мисликалсий, магний ва оҳан, барои мувозинати физиологӣ ва фаъолияти мӯътадили узвҳо аҳамияти калон доранд. Ҳамин тавр, мармарак аз ҷиҳати таркиби кимиёвӣ ва доро будани моддаҳои фаъоли биологӣ яке аз гиёҳҳои пурқимат ба ҳисоб меравад, ки дорои аҳамияти бузурги доруворӣ ва пешгирикунандаи бемориҳо мебошад. Дар таркиби мармарак

карбогидратҳо (крахмал, луоб то 16 %), канд, пектин, танинҳо (то 20 %), кислотаҳои фенолкарбон (галлик), равғанҳои чарбӣ мавҷуданд. Пояҳо то 4–6 % дорои танин мебошанд, гулҳоосори алкалоид ва витамини С, гулбаргҳо - антосианин, гардолуд кислотаҳои равғани оли (линолӣ, палмитикӣ) ва меваҳо флавоноидҳоро дарбар мегиранд.

Миқдори кислотаи аскорбин (витамини С) дар барг ва гулҳо вобаста ба марҳилаҳои рушди растанӣ 19,5–26,7 мг % ва каротин 2,67–5,32 мг % мебошад. Ин моддаҳо бо таъсири антиоксидантӣ ва иммуномодуляторӣ организмро ҳифз мекунанд ва қобилияти муҳофизати ҳуҷайраҳоро аз оксидшавӣ ва стрессҳои оксидативӣ баланд менамояд.

Хулоса автореферати диссертатсияи Давроншозода Файзулло Давроншодар мавзӯи «Таҳқиқи аминокислотаҳо ва стероидҳои таркиби мармараки мускати дар Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯянда», бо мазмуну мухтаво, масъалагузорӣ, муҳокимарониҳои муфассал ва хулосабарориҳои амиқу дақиқ кори комили илмӣ ва таҳқиқоти пурра анҷом ёфта мебошад. Мақолаҳои илмӣ чопнамудаи муҳаққиқ мазмун ва мухтавои асосии диссертатсияро инъикос мекунад.

Автореферати диссертатсия ба талаботи Комиссияи Олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон комилан ҷавобгӯ мебошад. Аз ин рӯ, Давроншозода Файзулло Давроншо дар мавзӯи «Таҳқиқи аминокислотаҳо ва стероидҳои таркиби мармараки мускати дар Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯянда» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзадӣ аз рӯйи ихтисоси 1.4.4. Химияи органикӣ пешниҳод гардидааст, сазовораст.

Муқарриз:

Мудири кафедраи химияи органикӣ ва амалӣ, доктори (PhD) химия

Бобочонова З.Х.

Имзои д.и.ф. (PhD) химия Бобочонова З.Х. тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси МДТ –и “ДХ ба номи академик Бобочон Гафуров”

Сайдуллозода З.С.

Маълумот барои тамос, Ҷумҳурии Тоҷикистон, 735700,
ш. Хучанд, гузаргоҳи Мавлонобеков 1. тел.: +992 92 805 7007
E mail: zarrina_14.10.70@mail.ru

30.03.2026